



На економскиот дел од Извештајот на Европската Комисија за напредокот на Република Северна Македонија

9. Ноември 2023

Европската Комисија го објави [Извештајот за напредокот на Северна Македонија](#). Извештајот дава **реалистична слика** за македонската економија во периодот на енергетска и ценовна криза, со **нагласен критички тон** за клучни реформски приоритети за кои постои ограничен напредок и кои се повторуваат во секој извештај. Во овој Коментар, се осврнуваме на неколку точки кои ги сметаме за критични во отстранувањето на структурните слабости на економијата.

1. Извештајот, како и минатата година, ја нагласува потребата мерките за справување со последиците од енергетската криза да бидат **таргетирани кон ранливите слоеви од населението и да бидат од времен карактер**, што е во линија со забелешките и од Finance Think, а поради потребата прудентно да се управува со тенкиот фискален простор. Во истата линија, Извештајот укажува на потребата

од постепено намалување на **линеарните мерки**. Нашиот [неодамнешен приказ на мерките](#) од јули 2023 укажува дека од мерките наменети и за домаќинства и за компании (61% од сите мерки), скоро во целост (88%) биле линеарни, додека од мерките наменети само за компании (24.5% од сите мерки), најголем дел беа мерки кои постоеја и во некризни услови и се канализираа преку Развојната банка.

Оваа неповолна слика за мерките за справување со енергетската криза целосно ја објаснува констатацијата од Извештајот според која: „Фискалната поддршка за домаќинствата и компаниите, од друга страна, можеше да биде подобро насочена, а плановите за фискална консолидација би можеле да бидат поамбициозни, исто така, со цел да се помогне

монетарната политика да ја контролира инфлацијата. " (стр.59).

2. Извештајот забележува дека Владата и Министерството за финансии презедоа и несоодветно управуваат со повеќе **фискални ризици**, чијашто материјализација ќе се рефлектира и врз **ерозија на јавните финансии**, и дополнително ќе влијае **врз инфлациските притисоци**. Тоа се ризиците за кои постојано се произнесува и домашната експертска јавност, и тоа:

a. Намерата растот на **платите во јавниот сектор** да се врзе со растот на просечната плата, за што и Finance Think укажа дека ќе доведе до статистички-експлозивен процес, имајќи предвид дека платите во јавниот сектор се составен дел од пресметката на просечната плата, така што, технички гледано, растот на просечната плата ќе води кон раст на платите во јавниот сектор, а тоа веднаш ќе се одрази врз раст на просечната плата, и така во круг без крај. Finance Think укажува дека оваа намера треба да се напушти, а платите во јавниот сектор може да се врзат за агрегат во чија пресметка тие не влегуваат или влегуваат индиректно, како на пример, продуктивноста

(додадената вредност во јавниот сектор поделена со бројот на вработени во јавниот сектор), или просечната плата во приватниот сектор.

b. Растот на **минималната плата**, посебно раст кој е ад-хок и надвор од законската формула за усогласување.

c. Растот на **пензиите**, посебно раст кој е ад-хок и надвор од законската формула за усогласување.

d. Изградбата на **автопатските коридори 8 и 10д**, со изведувачот Бехтел-Енка, за чија реализација беа донесени посебни законски решенија кои оставаат простор за поткопување на владеењето на правото.

3. Извештајот и понатаму укажува на **недоволен напредок во справувањето со сивата економија**, иако забележан е импулсот што во овој домен може да го даде преземањето на координацијата од страна на Министерството за финансии и усвојувањето на новата 2023-2027 Стратегија за формализирање на неформалната економија со акциски план. Во [Бриф за политиките бр. 58: Колкава е нашата сива економија? Како клучни економски политики се одразуваат врз неа?](#) од март 2022 го третиравме прашањето на сивата економија во поширока

смисла и најдовме дека најголемите удари (намалувања) врз неа биле зададени при намалувањето на даноците на доход во 2008 година и воведувањето на минималната плата во 2012 година, како и дека какви било придобивки од намалувањето на сивата економија не може да се одржат без робуствено и непристрасно функционирање на институциите кои се надлежни за справување со неа. Притоа, укажавме дека без видливи резултати на полето на сивата економија, како што укажува и самиот Извештај, наметнување нови и повисоки даноци ќе биде само во полза на зголемување на сивата економија.

4. Извештајот наведува дека мерките и стратегиите за подобрување на бизнис окружувањето **не се доволно систематски и конзистентни**. Покрај справувањето со сивата економија која освен што ги поткопува буџетските приходи, претставува и кочница за развој и конкурентност на формалниот бизнис, Извештајот сепак нотира одреден напредок во односна оптимизацијата на **парафискалните давачки**. Во претходните години, Finance Think најпрво ги анализираше парафискалните давачки, нивниот обем, законски основи и висина, по што премина на акција за нивна оптимизација на локално ниво, преку повеќе-чинителски пристап во кој главните актери: општинските администрации и

бизнис секторот имаат еднаква тежина. Од акцијата произлегоа насоки за оптимизација во 18-те вклучени општини (види [Извештаи за финансиската транспарентност на општините, со фокус на парафискалните давачки](#) од октомври 2022). Иако оптимизацијата е бавна, како што наведува и Извештајот, прифаќањето на акцијата од вклучените општини е со задоволителна динамика, од што може да се исцрпат и добри практики за оптимизација на парафискалните давачки на централно ниво.

5. Извештајот дава остра критика на управувањето со **државната помош**. Посебно наведува: *„Ефектите од државната помош врз ефикасноста и конкуренцијата сè уште не се оценети.“* (стр.61) Посебно се критикува државната помош дадена на компании преку Планот за економски раст, нагласувајќи дека јавните информации што ги дава владата за државната помош за компаниите остануваат нецелосни, а критериумите за избор на корисници честопати се нејасни. Нашата [Студија за политиките 34: Мерење на економските ефекти од државната помош доделена на приватни претпријатија во Северна Македонија: Случајот на владиниот План за економски раст](#) од мај 2021 најде дека државната помош од првиот столб од Планот е **главно неефективна**, додека таа од третиот столб **главно ефективна** во постигнувањето на поставените цели.

Студијата дава и препораки со чие следење може да се адресира една важна структурна слабост кај доделувањето државна помош која ја идентификува Извештајот на ЕУ.

Во остатокот од економскиот дел, Извештајот се фокусира врз потребата од структурни реформи за чие спроведување и резултати е потребен подолг рок, а тоа се областите на човечки капитал, физичка и енергетска инфраструктура и иновации, кои во најголем дел беа присутни и во претходните Извештаи.